

خط تولید کتاب گویا

سعید محمدیاری^۱

گوینده تنظیم می شود. در طول مطالعه گوینده تلفظ صحیح اصطلاحات و جملات دشوار را توسط نرم افزار واژه یاب و یا با مشاوره ناظر علمی استودیو که همیشه در اتاق مطالعه حضور داشته و پاسخگوی سؤالات گویندگان می باشد، انتخاب می کند.

۳. خوانش متن در استودیو: در این مرحله گوینده وارد استودیو شده و شروع به خواندن متن می کند. مهارت در بیان صحیح متن و آکسان گذاری صحیح (تنظیم لحن بر اساس علائم سجاوندی) و دقت در امانت داری نسبت به متن از موارد مهمی است که گوینده ملزم به رعایت آنها می باشد. نکته مهم دیگر بهره گیری از استودیو و سخت افزارها و نرم افزارهای ویژه این منظور برای ضبط صدا با کیفیت مطلوب می باشد، و ضبط خارج از استودیو فاقد ارزش فنی می باشد. پس از اتمام ضبط، فایلها در استودیو، کتاب به بخش ویرایش فنی انتقال می یابد.

۴. ویرایش فنی: در این بخش فرایند ویرایش فنی فایلها توسط ویراستار فنی، و با استفاده از نرم افزارهای ویژه این منظور، انجام می پذیرد. این مرحله شامل حذف تکرارها، تپق ها، صداهای زائد و مکث های اضافی می باشد. ویراستار باید طوری این موارد را اعمال نماید که حالت خوردگی و سکت در کار ایجاد نشود، که لازمه آن مهارت و تجربه کافی در این زمینه است. همچنین تنظیم فواصل و مکث های مورد نیاز در کار، از جمله نکات مهم می باشد که باید رعایت شود. بعد از اتمام این مرحله یک نسخه از کار به بخش نظارت علمی ارسال می شود.

۵. بازبینی و نظارت علمی: در این مرحله ناظر علمی شروع به بررسی فایلها و مطابقت آن با متن کتاب می کند و اشکالات علمی و فنی موجود در کار را ثبت می نماید. این اشکالات عبارتند از خطای دید گوینده، تلفظ ناصحیح لغات و اصطلاحات، تلفظ ناصحیح جملات، وجود تکرار و تپق و مکث زیاد، حذف احتمالی قسمتی از متن و ... که ناظر فنی ضمن یادداشت موارد با توجه به اهمیت خطا به اشاره یا شرح مفصل آن میپردازد. پس از اتمام کار، موارد ثبت شده به استودیو ارسال می شود.

۶. بازخوانی: در این مرحله گوینده موارد ثبت شده توسط ناظر علمی را در استودیو بازخوانی می کند. این مرحله تحت نظارت دقیق ناظر علمی استودیو انجام می پذیرد

«کتاب گویا» از ابزارهای سودمندی است که در اوائل سده بیستم میلادی اختراع شد. این سامانه همواره در آموزش و ارتقا سطح علمی و فرهنگی قشر روشندل جوامع نقش برجسته ای ایفا کرده است. متأسفانه در کشور ما کمتر به تحلیل علمی ابعاد آن پرداخته شده است. تولید این ابزار سمعی به دلیل بالا بودن هزینه و زمانبر بودن فرایند آن، از نظر کمی بسیار محدود و از نظر کیفی اکثر آثاری که عرضه شده از کیفیت مطلوب برخوردار نمی باشند و گاه غیر قابل استفاده می باشند. تولید کتاب گویا به روش علمی و اصولی از فناوری خاصی برخوردار است و مستلزم رعایت قواعد و شاخص های متعدد می باشد، و به هر فایل صوتی که حامل روخوانی متن است نمی توان عنوان کتاب اطلاق کرد. هر یک از انواع کتب یعنی کتاب الکترونیکی، کتاب کاغذی، کتاب گویا، کتاب تصویری اقتضائات خاص خود را دارد و روش تولید آن متفاوت است.

برای تولید کتاب گویا به روش علمی باید سه فرایند اصلی خوانش متن، ویرایش فنی و تدوین، بازبینی و نظارت علمی که هر کدام از این پروسه ها شامل مراحل فرعی دیگری می باشد، با ضوابط خاص خود طی شود، تا در نهایت محصول تولید شده از کیفیت مطلوب و استاندارد برخوردار بوده. و رضایت خاطر مخاطب را جلب نماید. ذیل به تفصیل به این مراحل پرداخته میشود.

مراحل تولید

۱. انتخاب متن: اولین مرحله تولید کتاب گویا انتخاب متن کتاب چاپ و منتشر شده، است. که با توجه به نیازسنجی و امکان گویا شدن آن کتاب توسط کارشناسان مربوطه انتخاب میشود. هر چند معیارهای انتخاب متنوع و متفاوت است. چون خطمشی و اهداف سازمانهای تولیدکننده متمایز است.

۲. بررسی و مطالعه متن: در این مرحله کتاب تحویل گوینده می گردد و گوینده مقدار متنی که باید در یک فایل صوتی ذخیره شود را انتخاب کرده و شروع به مطالعه آن می کند. انتخاب این قطعات متن بین ۱۰ تا ۱۵ دقیقه خوانش بوده و مقدار آن با توجه به در نظر گرفتن قرارگیری سرفصلها و سرتیترها در ابتدای فایلها، توسط

۱. روشندل، مسئول ویرایش فنی کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین



البته صرف تصویب ضابطه و آییننامه هم سودمند نیست و لازم است کارگاه‌های آموزشی برگزار گردد.

پایان

همان طور که مشاهده نمودید، تولید کتاب گویا به روش علمی مستلزم بهره‌گیری از نیروهای مجرب و تجهیزات ویژه و صرف زمان طولانی و متعاقب آن صرف هزینه بالا می‌باشد. همین دلیل باعث شده است که تولید کتاب گویا در کشور ما بسیار محدود و بی کیفیت باشد و محدود مؤسساتی که به این کار مشغول هستند، کمتر به تولید کتاب گویا به روش علمی توجه داشته باشند. نشر و عرضه گسترده آثار گویای با کیفیت مطلوب، باعث تشویق قشر روشندل جامعه به مطالعه و ارتقا سطح علمی و فرهنگی آنان می‌باشد. حقوق فرهنگی این عزیزان اقتضاء می‌کند، با افراد عادی تبعیض نداشته و کتب گویا در اختیارشان باشد. به همین دلیل نمی‌توان از این حق چشم‌پوشی کرد. در پایان امیدوارم مسئولین مربوط به اهمیت این موضوع پی برده، و اقدامات مؤثری در جبران این خلای فرهنگی که گریبان‌گیر قشر روشندل جامعه می‌باشد، انجام دهند.

تا اشکالات قبلی مجدداً تکرار نشود. پس از اتمام کار، فایل‌های مربوط به بازخوانی مجدداً در اختیار ناظر علمی قرار می‌گیرد.

۷. کنترل بازخوانی‌ها: در این مرحله ناظر علمی فایل‌های بازخوانی که حاوی موارد اصلاحی می‌باشد مجدداً کنترل می‌کند و در صورت وجود اشکال، با هماهنگی ناظر علمی استودیو و گوینده به رفع آن می‌پردازد. پس از تکمیل این پروسه اصلاحیه‌ها تحویل ویراستار فنی می‌گردد.

۸. جایگزینی و اصلاح: در این مرحله ویراستار فنی شروع به جایگزینی موارد اصلاحی و رفع اشکالات فنی بر روی فایل‌های اصلی می‌کند. این کار باید با دقت و حوصله انجام پذیرد تا پیوستگی کلام گوینده حفظ شده و فایل دچار خوردگی و آسیب نشود. در صورت وجود اشکال فنی در موارد بازخوانی، ویراستار فنی با هماهنگی گوینده و ناظر علمی استودیو مبادرت به رفع آن می‌نماید.

۹. تنظیمات فنی و تبدیل: پس از اتمام فرایند جایگزینی و اصلاح، در این مرحله تنظیماتی از قبیل هواگیری، نویزگیری، بالانس صدا و...، و در نهایت تبدیل فایل‌های WAV به فایل فشرده MP3 توسط ناظر فنی انجام می‌پذیرد که شرح کامل آن از حوصله این بحث خارج است.

۱۰. کنترل نهایی: در این مرحله ناظر فنی فایل‌ها را یک به یک بررسی می‌کند و با روش‌های خاصی از سلامت فایل‌ها از نظر خوردگی یا جا افتادگی در حین ویرایش، اصلاح و تبدیل اطمینان حاصل می‌کند. پس از این مرحله، فرایند تولید کتاب گویا با استاندارد دی که در بالا به آن اشاره شد و کیفیت مطلوب پایان یافته، و می‌تواند به مخاطبان عرضه گردد.

۱۰. آموزش و تعمیم ضوابط: هر یک از این ده مرحله نیاز به آییننامه و توجیه تولیدکنندگان دارد. متأسفانه هم‌اکنون سلیقه‌ای عمل می‌شود و ضوابط عام و فراگیر توسط متصدیان فرهنگی تصویب نشده است.

همه منابعی که گویا می‌شوند، یکسان و مثل هم نیستند بلکه بین آنها تفاوت و تمایز جدی مشاهده می‌شود. مثلاً نشریات گویا با کتب کودکان گویا دو گونه کاملاً متمایز هستند و به دو نوع ضابطه و آییننامه نیاز دارند. همچنین خود نشریات گویا دارای انواع متفاوت هستند. مجله اطلاع‌رسانی با مجله زرد با مجله ورزشی بسیار تفاوت دارند. از اینرو لازم است برای هر نوع از آثار ضوابط خاصی مصوب و آییننامه‌هایی هم در اختیار تولیدکنندگان قرار گیرد.

